Іваницький Сергій Олександрович,
завідувач кафедри організації правоохоронних та судових органів Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка, доктор юридичних наук, доцент

ПОКАЗАННЯ ТЕХНІЧНИХ ПРИЛАДІВ І ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ, ЩО МАЮТЬ ФУНКЦІЇ ФОТО- І КІНОЗЙОМКИ, ВІДЕОЗАПИСУ, ЧИ ЗАСОБІВ ФОТО- І КІНОЗЙОМКИ, ВІДЕОЗАПИСУ ЯК НОВЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ДЖЕРЕЛО ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО КРИМІНАЛЬНІ ПРОСТУПКИ

Доказування, як відомо, є серцевиною кримінального провадження. Не стане виключенням у цьому плані й доказування під час досудового розслідування кримінальних проступків, що поповнилося таким новим процесуальним джерелом доказів, як показання технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису (ст. 298-1 КПК України, що набуде чинності з 01.01.2020).

Змінами до ч. 3 ст. 214 КПК України передбачається, що окрім огляду місця події, для з'ясування обставин вчинення кримінального проступку до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань може бути, серед іншого, знято показання технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису.

Розширення арсеналу джерел доказів під час проведення дізнання (пояснення осіб, результати медичного освідування, висновок спеціаліста тощо) ще на етапі ухвалення проекту викликало численні побоювання народних депутатів щодо недостатньої захищеності прав особи порівняно із процедурою досудового слідства, на противагу чому більшість парламенту підтримала позицію щодо збереження концепції законопроекту та її спрямованості на спрощення розслідування кримінальних проступків.

Тож постає питання про суть нового кримінального процесуального джерела доказів та можливі труднощі із його збором, перевіркою та оцінкою в процесі дізнання.

Аналіз законодавчої бази показує, що вказаний різновид доказів є порівняно новим для кримінального процесу, водночас вже активно використовується в межах провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Окрім згадки у ст.ст. 31, 40 Закону України “Про Національну поліцію” та ст. 14-2 КУпАП, детальне термінологічне визначення технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису міститься в Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, затвердженої Наказом МВС України від 18 грудня 2018 року № 1026. Зазначена Інструкція, до речі, не поширюється на здійснення працівниками поліції фото- і кінозйомки, відеозапису процесуальних дій відповідно до вимог статті 107 КПК України, НСРД, оперативно-розшукових заходів, застосування в системі фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі відповідно до вимог постанови Кабінету Міністрів України від 10.11.2017.

Згадана Інструкція розмежовує автомобільну та стаціонарну систему технічних приладів і технічних засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, дає визначення “безпілотного літального апарату”, “відеореєстратора” (пристрій, призначений для запису, зберігання та відтворення відеоінформації) та “портативного відеореєстратора” (пристрій, призначений для запису, зберігання та відтворення відеоінформації, технічні характеристики та особливості конструкції якого дають змогу закріпити його на форменому одязі поліцейського). Останній різновид становить особливий інтерес, адже виступає одним з основних інструментів документування правопорушень за ст. 130 КУпАП (незабаром перейде до однієї з найбільш чисельних категорій кримінальних проступків). У п. 5 вищевказаного нормативного документа міститься імперативний припис, у відповідності до якого включення портативного відеореєстратора відбувається з моменту початку виконання службових обов’язків та/або спеціальної поліцейської операції, а відеозйомка ведеться безперервно до її завершення, крім випадків, пов’язаних з виникненням у поліцейського особистого приватного становища (відвідування вбиральні, перерви для приймання їжі тощо).

Вивчення проблематики використання таких технічних приладів (засобів) в межах провадження у справах про адміністративні правопорушення дозволяє спрогнозувати й попередити виникнення схожих труднощів у сфері кримінального провадження. Проведений нами аналіз адміністративної та судової практики притягнення до відповідальності за правопорушення в галузі безпеки дорожнього руху дозволяє виокремити наступні проблемні питання застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису в доказуванні:

1. Долучення до матеріалів справи компакт-диску із відеозаписом з нагрудної камери працівника поліції, на якому всупереч вимогам вищезазначеної Інструкції, міститься не безперервний запис обставин вчиненого правопорушення, а лише окремих його фрагментів. Такий вибірковий, неповний відеозапис часто розглядається місцевими та апеляційними судами як неналежний доказ.

2. Засобами відеозапису не зафіксовано важливих обставин події правопорушення (підтвердження факту керування транспортним засобом), процедури його документування чи розгляду (роз'яснення прав, присутність свідків під час огляду на стан сп'яніння тощо).

3. Наявні розбіжності між часом (датою), що зафіксований на відеозаписі та тим, що зазначений в інших матеріалах провадження (протокол про адміністративне правопорушення, рапорт тощо).

4. Усунення другого та третього різновиду порушень лежить в площині проведення додаткового навчання співробітників профільних служб, водночас вирішення першого блоку проблемних питань вимагає одночасного корегування Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, затвердженої Наказом МВС України від 18 грудня 2018 року № 1026, розділ II якої має бути доповнений пунктом 11 такого змісту: «Для використання в доказуванні у справах про адміністративні правопорушення чи кримінальному провадженні підлягає видачі відеозапис, що безперервно відображає обставини правопорушення та заходи щодо його документування».

Іващенко Віта Олександрівна,
професор кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОСТУПКУ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК), прийнятий 13 квітня 2012 р., запровадив поняття кримінальних правопорушень та поділив їх на злочини і кримінальні проступки. Відповідно до ст. 215 КПК досудове розслідування злочинів здійснюється у формі досудового слідства, а кримінальних проступків – у формі дізнання в порядку, передбаченому цим Кодексом [1]. У той же час, Кримінальний кодекс України (далі – КК)